

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7831007>

To‘layeva Muborak Avazovna
Toshkent viloyati Parkent tumani
29- maktab texnologiya fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: *O‘quvchilarni mehnatga tayyorlash ularning qiziqishlari, moyilliklar va imkoniyatlar asoslangan yo‘naltirilgan hisoblanadi. Shu munosabat bilan mehnat ta‘limi jarayoni o‘quvchilarda ushbu yosh uchun bilim, mehnat, ahloqiy, estetik, iqtisodiy-ekologik va aqliy imkoniyatlarni aniq mehnat jarayonlarida rivojlantirishga qaratilgan, natijada ularni mehnatga tayyorlashni keyigi sinflarda davom ettirilishi uchun zarurligi haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so‘zlar: *metod, dars, innovatsion. texnologiya,*

O‘quvchilar dars va sinfdan tashqari texnologiya fani davomida tajribalar to‘planadilar. Tajribalarning texnologik operatsiyalarni bajarish sohasidagi bilim va malakalarga ega bo‘ladilar. Bu borada mehnatning boshqa turlari singari qo‘l mehnati turidan ham foydalanish jarayonlarini to‘g‘ri tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Qo‘l mehnati faoliyatining muhim natijasi–o‘quvchilarning o‘rganilayotgan obyekt va hodisalarning yangi belgi va xususiyatlarini yanada mustaqil aniqlashga da‘vat etib, ularda darsdan darsga yanada chuqur bilim, malaka va ko‘nikmalar hosil qildiradi. O‘quvchilar qo‘l mehnati sosida bajaradigan ishlar orqali mehnatning juda ko‘p xususiyatlarini farqlash, materiallarning o‘xshash xususiyatlarni izlash va topish, ularning aniq amaliy maqsadlar uchun tanlanishini asoslab berishni asta-sekin o‘rganib boradilar. Bularning barchasi bolalarda berilgan qo‘l mehnati topshiriqlari va vazifalarni to‘g‘ri bajara olish ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Qo‘l mehnati mehnatning har bir turiga qarab o‘zining pedagogik imkoniyatlarini hosil qiladi. Uning ahamiyati ham boshqa mehnat turlari ahamiyati kabi u yoki bu bosqichda o‘zgararib turadi. Masalan, agar o‘z-o‘ziga xizmat ko‘rsatish 1-sinflarda kata tarbiyaviy ahamiyat kasb etsa, 2-3-sinflarda esa mehnat endi hech qanday zo‘r berishni talab qilmaydi va u bolalar uchun odatdagi hol bo‘lib qoladi. Qo‘l mehnati tamoyillarini o‘zida mujassam etgan o‘z-o‘ziga xizmat ko‘rsatish faoliyatining kundalik mehnat jarayonida pedagogik faoliyatni to‘g‘ri tashkil etish shakl va usullari o‘ziga xos xususiyatlariga ega. Bu faoliyatda bolaning kerakli malakalarini, xulq-atvorida mustaqillikning, amaliy tajribasini egallab olishi uchun eng qulay imkoniyatlar yaratiladi. Qo‘l mehnati tamoyillarini o‘zida mujassam etgan maishiy–xo‘jalik ham o‘ziga xos xususiyatligi bilan ahamiyatli hisoblanadi. Maishiy–xo‘jalik mehnatda

bolaning qatnashishi ancha erta boshlanadi. Yosh bolaning hatto chetlangan jismoniy va ma'naviy imkoniyatlari ham navbatchilik vaqtida namayon bo'ladi. Bola binoni, maydoncha(uchastka)ni tartibga keltirish va shu kabilar bilan aloqador mehnat topshiriqlarini bajarib turadi. Bu o'z navbatida bolada o'zining mustaqillik, faollik xislatlaini namoyish etishga imkon beradi. Maishiy xo'jalik mehnati mazmunida ma'lum davr, vaqt ichida takrorlanib turadigan ishlarni ko'ramiz. Undagi mehnatning o'ziga xos rang-barangligi yoki bir-biriga yaqinligi, yoki o'xshashliklari bilan takrorlanibgina qolmay, balki tipik hayotiy vaziyatlarni ham yuzaga keltiri turadi. Bunda bolalarning mehnat topshiriqlarinibajarishida ulardagi harakatlarning batartibligi, ish yuzasidan qo'yilga topshiriq va vazifalarga to'g'ri munosabatlarni o'rnata bilishi, uyushganligi, ishlash ishtiyoqi talab qilinadi. Bunday ishlarni muntazam bajarib turilishi bolalarda alohida emosional kayfiyat, mehnatsevarlik, jamoatchilik asoslari kabi ahloqiy sifatlarini shakllanishiga yordam beradi. Maishiy-xo'jalik mehnati jarayonida, shuningdek, bolalarga tejamkorlik bo'lish xislatlari, ko'zga ko'rinmas tartibsizlikni seza bilish va o'z tashabbusi bilan uni bartaraf etish qobiliyatlarni tarkib toptirish uchun juda yaxshi imkoniyatlar yaratadi.

Yosh bolaning hatto chetlangan jismoniy va ma'naviy imkoniyatlari ham navbatchilik vaqtida namayon bo'ladi. Bola binoni, maydoncha(uchastka)ni tartibga keltirish va shu kabilar bilan aloqador mehnat topshiriqlarini bajarib turadi. Bu o'z navbatida bolada o'zining mustaqillik, faollik xislatlaini namoyish etishga imkon beradi. Maishiy xo'jalik mehnati mazmunida ma'lum davr, vaqt ichida takrorlanib turadigan

ishlarni ko'ramiz. Undagi mehnatning o'ziga xos rang-barangligi yoki bir-biriga yaqinligi, yoki o'xshashliklari bilan takrorlanibgina qolmay, balki tipik hayotiy vaziyatlarni ham yuzaga keltiri turadi.

Bunda bolalarning mehnat topshiriqlarini bajarishida ulardagi harakatlarning batartibligi, ish yuzasidan qo'yilga topshiriq va vazifalarga to'g'ri munosabatlarni o'rnata bilishi, uyushganligi, ishlash ishtiyoqi talab qilinadi. Bunday ishlarni muntazam bajarib turilishi bolalarda alohida emosional kayfiyat, mehnatsevarlik, jamoatchilik asoslari kabi ahloqiy sifatlarini shakllanishiga yordam beradi. Maishiy-xo'jalik mehnati jarayonida, shuningdek, bolalarga tejamkorlik bo'lish xislatlari, ko'zga ko'rinmas tartibsizlikni seza bilish va o'z tashabbusi bilan uni bartaraf etish qobiliyatlarni tarkib toptirish uchun juda yaxshi imkoniyatlar yaratadi. Tabiat quchog'ida bajariladigan mehnat bolalarning tarbiyasida ijobiy omillarni shakllanishiga katta asos qo'shadi. Bu mehnat turi orqali bolalardagikuzatuvchanlik, qiziquvchanlik yanado oshadi. Ularda qishloq xo'jalik mehnatiga qiziqish ushbu ish bilan shug'ullanuvchi kishilarga nisbatan

hurmat-izzatda bo'lish, ular mehnatini e'zozlash xislatlarini tarkib toptiradi. Bolalarni qo'l mehnatiga axloqiy va ruhiy tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jihatlar bolalarni politexnik bilim bilan qurollantirish, mehnat ta'limi jarayonida bilim, malaka va ko'nikmalarni o'stirish pirovardlarida tarkib topadi. Texnologiya fani mashg'ulotlarining eng muhim vazifalaridan biri sifatida: bolalarni mehnatga nisbatan muhabbat ruhida tarbiyalash, ularni mehnatsevar, intizomli, har bir ishda ham o'z burchi va mas'uliyatini sezadigan, jamoaviy ishlarni qo'llab-quvvatlaydigan qilib tarbiyalash hisoblanadi. Texnologiya darslarida bolalarga ish joyini batartib va ozoda saqlab, asboblarini ayab, ehtiyotlab ishlatish, materiallarni tejab yo'llari o'rgatiladi va ularni shunga odatlantiriladi. Texnologiya darslarining yana bir muhim vazifasi - bolalarni axloqiy tayyorlash va ularga jamoada ishlash, ijodiy tashabbus, tashkilotchilik qobiliyatlarini namoyish qilishni o'rgatishdan iborat.

Texnologiya fani mashg'ulotlarining eng muhim vazifalaridan biri sifatida: bolalarni mehnatga nisbatan muhabbat ruhida tarbiyalash, ularni mehnatsevar, intizomli, har bir ishda ham o'z burchi va mas'uliyatini sezadigan, jamoaviy ishlarni qo'llab-quvvatlaydigan qilib tarbiyalash hisoblanadi. Texnologiya darslarida bolalarga ish joyini batartib va ozoda saqlab, asboblarini ayab, ehtiyotlab ishlatish, materiallarni tejab yo'llari o'rgatiladi va ularni shunga odatlantiriladi. Texnologiya darslarining yana bir muhim vazifasi - bolalarni axloqiy tayyorlash va ularga jamoada ishlash, ijodiy tashabbus, tashkilotchilik qobiliyatlarini namoyish qilishni o'rgatishdan iborat. Zero, bolalarni mehnatga ruhiy tayyorlash o'ziga xos murakkab, uzoq davom etadigan va mazmun-mohiyatiga ko'ra ko'p qirrali jarayon bo'lib, u bolalarni butun mehnat ta'limi va tarbiyasiga singib ketadigan omillardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mukhamadovna T. M., Sharipovna H. A., Supkhonovna H. N. The system of development of professional competence in future primary school teachers //SYSTEM. - 2020. - T. 7. - №. 13. - C. 2020.
2. Mukhamadovna T. M., Djamshitovna K. M., Narzullayevna Q. S. Art as a significant factor of forming world outlook of students //Middle European Scientific Bulletin. - 2021. - T. 11.